

แบบการเรียนรู้ : ปัจจัยหนึ่ง ที่ควรคำนึงถึงเพื่อเลือกใช้วิธีการสอน ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน

อ.ณัฐฉา กิจรุ่งเรือง *

รูปแบบการศึกษาของชาติทางตะวันตกเริ่มเข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทยนับตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และมีอิทธิพลมาโดยตลอดจนกระทั่งถึงสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง รูปแบบดังกล่าวจึงลดความสำคัญลง และเปลี่ยนมาดำเนินการตามรูปแบบการศึกษาของสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากประเทศไทยสมัครเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ (UNO) และเป็นรัฐสมาชิกขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จึงได้รับความช่วยเหลือจากองค์การดังกล่าวในการส่งบุคลากรมาปรับปรุงการจัดการศึกษาภายในประเทศไทย ตลอดจนให้ทุนสำหรับนักเรียนไทยไปศึกษาในสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้อิทธิพลทางความคิดด้านการศึกษาของอเมริกันจึงปรากฏอยู่ในระบบการศึกษาไทย ตลอดไปจนถึงเรื่องของวิธีการสอนที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

การรับวิธีการสอนวิธีต่างๆ ของทางตะวันตกและสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่ถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศดังกล่าว มาใช้กับนักเรียนที่เป็นคนไทยซึ่งอยู่ภายใต้

บริบทของสังคมวัฒนธรรมไทย อาจทำให้เกิดข้อจำกัด เกี่ยวกับตัวผู้เรียน ดังประเด็นที่พบบ่อยทั่วไปในปัจจุบัน เป็นต้นว่า นักเรียนที่เป็นคนไทยไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการสอนแบบเอกัตภาพ (Self Study Method) หรือแม้แต่นักเรียนไม่สามารถอภิปรายชี้แจงแสดงเหตุผลอย่างเหมาะสม ซึ่งทำให้วิธีการสอนแบบอภิปราย (Discussion Method) ใช้ได้ผลไม่เต็มที่ ทั้งนี้สาเหตุแห่งปัญหาดังกล่าวอาจสืบเนื่องมาจากลักษณะของสังคมไทยที่มีวัฒนธรรมพึ่งพาอาศัย มีรูปแบบการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นกลุ่มไม่กระทำตามลำพัง (สุพัตรา สุภาพ, 2534) ตลอดจนไม่เน้นการแสดงความคิดเห็น เนื่องจากไม่ต้องการโต้ตอบซึ่งกันและกัน (คลอสเนอร์, 2537) ซึ่งอาจเป็นประเด็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วิธีการสอนทั้งสองวิธีดังกล่าวใช้ไม่ได้ผล หรืออาจได้ผลแต่ไม่เต็มที่ ในประเด็นดังกล่าวนี้แทบไม่มีผู้ใดทำการศึกษาไว้เลยในประเทศไทย ผิดกับในต่างประเทศที่มีผู้ให้ความสนใจศึกษา เป็นต้นว่าในประเทศจีนมีการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสอนที่รับมาจากสหรัฐอเมริกาแล้วพบว่าวิธีการสอนที่รับมาซึ่งเน้นความเป็นเอกัตตะบุคคล ใช้ไม่ได้ผลกับนักเรียนที่เป็นคนจีน (Katchen, 1989) หรือแม้แต่ในสหรัฐอเมริกา

ก็มีการศึกษากับชาว Hispanic - American ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่ยึดในระบบอุปถัมภ์ เคารพลำดับความอาวุโส และมีวัฒนธรรมการรวมกลุ่ม ก็ไม่สามารถเรียนรู้ได้ดีจากการใช้วิธีการสอนตามรูปแบบของอเมริกันได้เช่นเดียวกัน (Grigg and Dunn, 1996) ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าวิธีการสอนต่างๆ ที่รับมาใช้ในปัจจุบันบางวิธีอาจเหมาะสม และบางวิธีอาจไม่เหมาะสมกับนักเรียนที่เป็นคนไทยซึ่งเป็นประเด็นที่น่าทำการศึกษาและทำให้เกิดคำถามตามมาว่า หากเป็นเช่นนี้ครูจะเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนได้อย่างไร ซึ่งถ้านึกย้อนถึงตำราเรียนเกี่ยวกับวิธีการสอน ก็คงจะได้รับคำตอบกว้างๆ ว่าควรเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียนควรเป็นวิธีการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอน และควรใช้วิธีการสอนหลายๆ วิธีประกอบกัน เป็นต้น ทั้งนี้ไม่อาจแน่ใจได้ว่าเกณฑ์การพิจารณาเลือกใช้วิธีการสอนดังกล่าวจะช่วยให้ครูสามารถเลือกวิธีการสอนได้อย่างเหมาะสมกับนักเรียนเนื่องจากขาดตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การจำแนกที่ชัดเจน

จากเหตุผลดังกล่าวจึงเกิดแนวคิดในการเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนอีกแนวคิดหนึ่ง ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีมานานในวงการการศึกษา แต่มีผู้นำมาประยุกต์ใช้ในวงจำกัดในประเทศไทย ทั้งนี้การประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวควรเริ่มจากการค้นหาลักษณะอันแท้จริงของผู้เรียนเสียก่อนว่า ผู้เรียนมีลักษณะการเรียนรู้อย่างไร มีความชอบและความต้องการบริบทสภาพแวดล้อม ตลอดจนเงื่อนไขในการเรียนอย่างไร ซึ่งนวัตกรรมที่จะนำมาใช้ในการศึกษา สิ่งเหล่านี้เรียกว่า การศึกษาแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ซึ่งหมายถึง การศึกษาลักษณะบริบทสิ่งแวดล้อม สภาพ เงื่อนไขต่างๆ ในการเรียนที่ผู้เรียนชอบและสามารถเรียนรู้ได้ดีในสภาพเหล่านั้น

ทั้งนี้ความเชื่อดังกล่าวมาจากพื้นฐานว่าผู้เรียนเท่านั้นที่จะสามารถระบุแบบการเรียนรู้ของตนเอง และผู้เรียนเท่านั้นที่จะเป็นผู้บอกได้ว่าต้องการสภาพเงื่อนไขอย่างไรในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Denn & Eunn, 1978)

ในการศึกษาแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนมีผู้เสนอแนวความคิดไว้หลายแนวคิดซึ่งสามารถจำแนกแนวคิดเหล่านั้นออกเป็น 2 กลุ่มดังต่อไปนี้

1. กลุ่มที่เน้นการจัดกลุ่มของผู้เรียนตามแบบการเรียนรู้ที่กำหนดไว้แล้ว อาทิ Grasha and Reichman (1975) ได้จำแนกลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแบบการเรียนรู้ 6 แบบ ได้แก่ แบบแข่งขัน (Competitive) แบบร่วมมือ (Collaborative) แบบหลีกเลี่ยง (Avoidant) แบบมีส่วนร่วม (Participant) แบบพึ่งพา (Dependent) และแบบอิสระ (Independent) Reid (1987) จำแนกลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแบบการเรียนรู้ 6 แบบ ได้แก่ แบบทัศนนิยม (Visual Learning) แบบโสตนิยม (Auditory Learning) แบบปฏิบัตินิยม (Kinesthetic Learning) แบบสัมผัสนิยม (Tactile Learning) แบบเป็นกลุ่ม (Group Learning) และแบบรายบุคคล (Individual Learning)

2. กลุ่มที่เน้นการศึกษาสภาพ เจื่อนไซ และบริบทที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งมี Dunn & Dunn เป็นผู้นำเสนอแนวคิดและได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพในการใช้สำรวจแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยแบ่งบริบทของแบบการเรียนรู้ที่จะมุ่งสำรวจ เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนออกเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) มุ่งสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง เสียง แสง อุณหภูมิ และการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ภายในห้องเรียน ที่ผู้เรียนชอบและคิดว่าสามารถเรียนรู้ได้ดีในสิ่งแวดล้อมนั้นๆ

ด้านอารมณ์ (Emotionality) มุ่งสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง แรงจูงใจ ช่วงสมาธิ ความมุ่งมั่นในการเรียนและการทำงาน ความรับผิดชอบ การวางแผนการทำงานโครงสร้างการทำงานของผู้เรียน

ด้านสังคม (Sociological Needs) มุ่งสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง ภาวะการทำงานได้ดีและเรียนรู้ได้ดีของผู้เรียนในด้าน การทำงานและเรียนรู้คนเดียว การทำงานและเรียนรู้เป็นรายคู่ การทำงาน และเรียนรู้เป็นรายกลุ่มย่อย การทำงานและเรียนรู้เป็นรายกลุ่มใหญ่ การทำงานและเรียนรู้ร่วมกับครู และการทำงานและเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครอง

ด้านกายภาพ (Physical Needs) มุ่งสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องแบบของการรับรู้ที่ผู้เรียนสามารถรับรู้ได้ดี ได้แก่การรับรู้จากการมองเห็น จากการฟัง จากการดมกลิ่น จากการชิมรส จากการสัมผัส ซึ่งเป็นการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส รวมทั้งเรื่องช่วงเวลาที่สามารถเรียนรู้ได้ดี ความต้องการอาหารรับประทานขณะเรียน ความต้องการการเคลื่อนไหวร่างกายขณะเรียน เป็นต้น

ทั้งนี้ผู้เขียนศึกษาพบว่าการศึกษาแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Dunn & Dunn น่าจะเป็นแนวคิดที่ทำให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ครอบคลุมกว่าแนวคิดอื่นที่มุ่งจัดผู้เรียนเข้าตามแบบการเรียนรู้ที่กำหนดไว้แล้ว ตลอดจนสามารถนำสู่การพิจารณาหาวิธีการสอนที่เหมาะสมได้ง่ายกว่า นอกจากนี้ยังมี Learning Style Inventory ที่ Dunn & Dunn ได้พัฒนาไว้เป็นมาตรฐาน ซึ่งใช้อยู่อย่างแพร่หลาย ในประเทศสหรัฐอเมริกาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งสะดวกต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการสำรวจแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน

เมื่อสำรวจ ได้แบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้ว ลำดับต่อไปก็คือการนำมาจัดหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้วิธีการที่จะนำเสนอคือ ให้สร้างตารางเพื่อวิเคราะห์วิธีการสอนที่เหมาะสมกับแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนออกเป็น 2 มิติ มิติที่ 1 จะระบุลักษณะของผู้เรียนที่เอื้อต่อการเรียนด้วยวิธีการสอนวิธีหนึ่งๆ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์วิธีการสอนวิธีนั้นๆ มิติที่ 2 เป็นแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้จากการสำรวจแบบการเรียนรู้ จากนั้นนำมาเปรียบเทียบกันว่าแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนไปกันได้กับลักษณะของผู้เรียนที่เอื้อต่อการเรียนด้วยวิธีการสอนวิธีนั้นๆ หรือไม่ โดยอาจสร้างเกณฑ์ขึ้นมาตัดสิน เช่นแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เอื้อต่อการเรียนด้วยวิธีการสอนวิธีหนึ่งๆ ต้องมีความตรงกันไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 จึงถือว่าวิธีการสอนนั้นเหมาะสมที่จะนำมาใช้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แบบการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนด้วยวิธีการสอนแบบเอกัตภาพ (ได้จากการวิเคราะห์)	แบบการเรียนรู้ของผู้เรียน (ได้จากการสำรวจ)
<ul style="list-style-type: none"> - ชอบการเรียนรู้ ค้นคว้า และทำสิ่งต่างๆ ตามลำพัง - มีความสามารถวางแผนเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จทันตามกำหนด - มีความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้ใครคอยเตือน - ชอบการเรียนรู้กับสื่อการสอนรายบุคคลชนิดต่างๆ เช่น ชุดการสอน บทเรียนแบบโปรแกรม - ชอบการเรียนรู้ผ่านการมองเห็น - ชอบการเรียนรู้จากการอ่าน 	<ul style="list-style-type: none"> - - ในการเรียนรู้และการทำกิจกรรมต่างๆ ผู้เรียนจะวางแผนเพื่อทำงานตามลำดับก่อน หลัง - - ชอบการเรียนรู้กับสื่อการสอนรายบุคคลชนิดต่างๆ เช่น ชุดการสอน บทเรียนแบบโปรแกรม - ชอบการเรียนรู้ผ่านการมองเห็น - ชอบการเรียนรู้ผ่านการอ่าน

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนตรงกับแบบการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนด้วยวิธีการสอนแบบเอกัตภาพอยู่ 4 ข้อ ใน 6 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 66.667 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ถือว่าวิธีการสอนนี้ไม่เหมาะสมกับแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นต้น

จากสิ่งที่กล่าวมาตลอดจนวิธีการวิเคราะห์หาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เสนอไว้นี้ น่าจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยให้ครูผู้สอนเลือกใช้วิธีการสอนได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งน่าจะส่งผลให้

ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมเนื่องจากได้เรียนด้วยวิธีการสอนที่ไม่แปลกแยกไปจากลักษณะการเรียนรู้ที่ใช้ในชีวิต หนึ่งแม้ว่าเราจะสามารถหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้ว แต่ก็ยังควรคำนึงถึงด้วยว่าในบรรดาวิธีการสอน แต่ละวิธีที่หาได้นั้นต่างก่อตัวขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อ ปรัชญา ตลอดจนมีจุดเน้นที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนแตกต่างกัน ครูจึงมีความยึดวิธีการสอนวิธีหนึ่งวิธีใดเพียงวิธีเดียว หากแต่ควรนำมาผสมผสาน เพื่อขจัดจุดด้อย และเสริมจุดดีของแต่ละวิธีการสอน เพื่อประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ของผู้เรียน

